

УДК: 616.314-72

**БОЛАЛАР ОҒИЗ БЎШЛИҒИ ШИЛЛИҚ ҚАВАТИ ЯЛЛИҒЛАНИШИНИ
ДАВОЛАШДА КОМПЛЕКС ИННОВАЦИОН ГЕЛДАН ФОЙДАЛАНИШ**

Рахматова Дилнора Саиджоновна

*Бухоро давлат тиббиёт институти болалар стоматологияс
и кафедраси PhD, ассистенти. Ўзбекистон. Бухоро шаҳри
ORCID ID 0000-0002-2740-4860*

АННОТАЦИЯ

Оғиз бўшлиғининг яллиғланиш касалликларининг прогрессив ривожланиши, шунингдек, беморларнинг дори-дармонларни қабул қилишнинг қулай шаклига бўлган эҳтиёжи ортиб бораётганлиги сабабли, стоматологияда геллардан фойдаланиш долзарбдир. Гелларнинг афзаллиги препаратнинг маҳаллий қўлланилиши, таъсир қилиш муддати ва юқори шаффофлиги туфайли терапевтик таъсирни таъминлашдир.

Калит сўзлар: Геллар, стоматология, пломба, бляшка, оғиз гигиенаси, стоматит.

УДК: 616.314-72

**ИСПОЛЬЗОВАНИЕ КОМПЛЕКСНОГО ИННОВАЦИОННОГО ГЕЛЯ ПРИ
ЛЕЧЕНИИ ВОСПАЛЕНИЙ СЛИЗИСТОЙ ОБОЛОЧКИ ПОЛОСТИ РТА У
ДЕТЕЙ**

Рахматова Дилнора Саиджоновна

*PhD, ассистент кафедры детской стоматологии Бухарского
государственного медицинского института. Город Бухара Республики
Узбекистан*

АННОТАЦИЯ

В связи с прогрессирующим развитием воспалительных заболеваний полости рта, а также возрастающей потребностью пациентов в удобной форме приема лекарств использование Гелей в стоматологии является актуальным. Преимущество гелей заключается в обеспечении терапевтического эффекта за счет местного применения препарата, продолжительности действия и высокой биодоступности.

Ключевые слова: Гели, стоматология, биодоступность, пломба, налет, гигиена полости рта, стоматит.

USE OF COMPLEX INNOVATIVE GEL IN THE TREATMENT OF
INFLAMMATION OF THE ORAL MUCOSA IN CHILDREN

Rakhmatova Dilnora Saidjanovna

PhD, Assistant of the Department of Pediatric Dentistry,
Bukhara State Medical Institute Bukhara City.

ANNOTATION

Due to the progressive development of inflammatory diseases of the oral cavity, as well as the increasing need of patients for a convenient form of medication administration, the use of Gels in dentistry is relevant. The advantage of gels is to provide a therapeutic effect due to the local application of the drug, duration of action and high bioavailability.

Key words: Gels, dentistry, bioavailability, filling, plaque, oral hygiene, stomatitis.

Узоқ муддатли таъсир қилувчи дозалаш шакллари кўллашга мисол сифатида стоматологик геллар мавжуд. Ушбу дозалаш шакли стоматитларни, периодонтал яллиғланиш жараёнларини маҳаллий даволаш учун қулайдир, шиллик қаватлар томонидан яхши тақсимланади ва сўрилади, бу дориларнинг юқори биоаваиллигини таъминлайди. Гелнинг шиллик қават билан яқин алоқаси дориларнинг кириб боришини осонлаштиради; ёпишқоқлиги туфайли. шакллантирувчи пломба моддалари, фаол компонентнинг оғиз бўшлиғида тарқалиши камаяди ва уларнинг нисбатан секин эрозияланган тупуриклари тиш гўшти ва шиллик қаватнинг локализация қилинган ҳудудида фаол моддаларнинг оптимал концентрациясини сақлаб қолишга имкон беради [6].

Сўнгги ўн йилликларда бутун дунёда турли тиш патологияларининг барқарор ўсиш тенденцияси кузатилмоқда, улар орасида периодонтал касалликлар этакчи ўринни эгаллайди. Маълумки, одамлар периодонтал касалликлар натижасида тишларини кариес ва унинг асоратларидан кўра кўпроқ йўқотадилар ва периодонтал чўнтаклардаги инфекция ўчоқлари бутун танага салбий таъсир қилади [1-4]. Маълумки, микрофлора юқумли ва яллиғланишли периодонтал касалликларнинг ривожланишида муҳим рол ўйнайди. Оғиз бўшлиғида бактерияларнинг кўпайишига атроф-муҳитнинг озгина ишқорий реакцияси, намлик, ҳарорат, шунингдек, тиш тизимининг анатомик хусусиятлари ёрдам беради - озик-овқат қолдиқлари узоқ вақт давомида сақланадиган кўплаб бурмалар идеал муҳитни ифодалайди. микроорганизмлар учун [1-3, 5]. Микроб бляшка шаклланишига ёрдам берадиган омиллар тишларнинг ўзини ўзи тозалашнинг этарли эмаслиги, ёмон оғиз гигиенаси, сўлакдаги сифат ва микдорий ўзгаришлар. Оғиз бўшлиғининг кўпгина

касалликларида химоя омиллари даражаси пасаяди, бу сўлакдаги лизозим контсентрациясининг сезиларли даражада пасайиши билан ифодаланади - бу тананинг ўзига хос бўлмаган химоя омили, бунинг натижасида шиллик қават ва милклар. микроорганизмлар таъсиридан етарли даражада химояланмаган. Патоген омиллар таъсири натижасида турли ферментларнинг фаол ажралиши натижасида периодонтнинг микроциркуляцияси бузилишининг ривожланишига ҳисса қўшадиган ва бир қатор қўзғатувчи тиш пластинкалари ва микроорганизмлар ҳосил бўлади. гликозаминогликанлар ва тўқима оксилларининг деполимеризациясига олиб келадиган яллиғланиш реакциялари периодонтал ва биринчи навбатда коллаген [2, 5]. Патологик жараённинг ривожланиш механизми яллиғланишли ва дистрофик-яллиғланишли келиб чиқадиган стоматит касалликларнинг патогенезида муҳим ўрин тутади. Украина Давлат фармакологияси ҳар хил типдаги гел юборувчи асбоблар ва ҳар хил оғиз бўшлиғи воситаларнинг кенг доирасини тавсифлайди, улар орасида энг кенг тарқалганлари карбомер, алгин кислотаси ва унинг тузлари, тселлюлоза ҳосилалари, полиэтилен оксиди, проксанол, макрогол, желатин, каолин ва бошқалар [12]. Сўнгги пайтларда гелсимон восита сифатида целлюлоза ҳосиласи, сувда эримайдиган полимер гидроксипропилселулоза (ХЕК) ишлатилган. ХЕК совуқ ёки иссиқ сувда осон эрийди, 1-3% концентрацияда кристалл тиник геллар ҳосил қилади, ёпишқоқлиги кенг диапазонда [13, 14].

Шундай қилиб, тиш гелининг таркибини ишлаб чиқиш ва асослашда асосий вазифалардан бири ташувчини танлаш ҳисобланади. Стоматит ва оғиз бўшлиғига мақсадли ижобий таъсир кўрсатиш билан бир қаторда, ёрдамчи компонентлар ишлаб чиқилган дозалаш шаклини оғиз бўшлиғи шиллик қаватининг Ph қийматига яқин маълум бир Ph қиймати, тирнаш хусусияти берувчи ва сезгирлаштирувчи таъсирларнинг йўқлиги, қўлланилишининг қулайлиги, бир хил тақсимланиши ва оғриқсизлигини таъминлаши керак. шиллик қават, доривор моддаларнинг тўлиқлиги ва чиқарилиш тезлиги, микроорганизмларга чидамлилиги, сақлаш барқарорлиги ва бошқалар. [14]. Бундан ташқари, базани танлашда, таркибий қисмларнинг фаол модда билан ўзаро таъсирининг табиатини ҳисобга олиш керак, бу эса биологик фаол компонентларнинг тўлиқ ёки қисман инактивациясига, шунингдек, ҳосил бўлишига олиб келиши мумкин. уларни йўқ қилиш жараёнида захарли маҳсулотлар ташувчиларга қўйиладиган асосий талаблардан бири уларнинг зарарсизлигидир [12-14].

Тадқиқот мақсади. Оғиз бўшлиғига ҳар хил биогелларни юборишда ишлатиладиган инновацион шпристларни яратиш ва унинг хусусиятларини ўрганиш.

Тадқиқот материали ва методи. Лойиха яратилганда ҳудудларда

кузатиладиган реабилитацион муаммолар олди олинади, касалланган беморлар ва уларнинг мавсумий касалликдан азият чекишлари олди олинади, ҳамда келажакда патологик ҳолат кузатилмаслиги учун унинг профилактикаси ташкил этилади.

Дастлаб қилинадиган иш тартиби асосан субстратлар йиғилиб, гель ва унинг қисмларини тайёрлаш, маҳсулотни сифат кўрсаткичларини текшириш учун фармацевтика институти лабораториясига ўрганиш учун юборилади. Шундан кейин гелимиз учун стандарт организация, техник инструкция, токсикология, ташкилот регистрацияси олинади. Кейинги босқичда гель ишлаб чиқарувчи фарм завод билан биргаликда шартнома тузилиб, мушакли шприц гелини аввал макети тайёрланади ва унга керакли мушакли органайзер топиб ўрнатилиб, мушакли шприцга айлантирилади ва стерил шприцли тубикларга фарм заводи гель куйиб беради. Кейинги босқичда инвентар, техника ва жиҳозларни харид қилиш ва субстратлар заводга топширилади. Дастлабки маҳсулотимиз 200 дона ишлаб чиқарилиши йўлга қўйилади. Маҳсулот ишлаб чиқарилиш босқичида Бухоро вилояти марказлашган болалар стоматологияси поликлиникасида оғиз бўшлиғи шиллик қавати касалликлари билан даволанадиган болаларга шартнома асосида 5 кун давомида бепул ишлатиш учун геллар тарқатилади. Шу кун ичида гелдан фойдаланган болалар оғиз бўшлиғи гигиенаси ўрганилади ва маҳсулотнинг асосий ютуғи ва камчиликлари ўрганилади.

Тадқиқот натижалари. Болаларни қизиқтирадиган ва қўлланилишга қулай бўлган комплекс мушакли шприц. Оддий шприцлардан фарқ қилиб, ичида яллиғланишга қарши даволовчи гель сақлаб, кўриниши жиҳатидан болани қизиқтирибгина қолмай, балки уни тинчлантиради. Бу комплекс шприц мураккаб конструкцияга эга бўлиб, ичида табиий маҳсулотлардан олинган гель таркибли ҳисобланади. Шприц ён томонидаги тугмани босганда беихтиёр мушак чалиниб, гель чиқарилади ва оғзидаги яралар сабаб йиғлаётган бола жонига оро бўлади, сабаби оғриқ ҳиссиёти оқибатида бола оғзини очолмайди, кўлига бу мушакли шприц тутқазилганда, бола тинчланади ва хурсанд бўлади. Унинг ичидаги гелни оғиз бўшлиғи шиллик қаватига суртилганда, оғриқ тўхтаб, яралар соғайишига (эпителизациясига) олиб келади. Бу гель таркибидаги табиий моддалар оғизга муссафо ва ширин таъм бериб болани овқатдан бош тортишларини олдини олади. Ушбу гелдан нафақат болалар, балки оғиз бўшлиғида яллиғланиши бор турли ёшдаги одамлар фойдаланса бўлади. Гель таркибидаги субстратлар оғиз бўшлиғи шиллик қавати иммунитетини ошириш, зарарланган тўқимага маҳаллий таъсир қилиб, эпителий тўқимасини қайта тиклаш, зарарланган тўқима соҳасини оғриқсизлантириш, жароҳат жойидаги қизариш, шиш, пуфакча ва афталардан даволайди.

Натижада бола яхши сўзлаша олади, овқатланишда қийинчилик сезмайди,

тунги уйқуси яхшиланади. Гель таркибидаги ромашка экстракти яллиғланишга ижобий таъсир қилади, қадимдан бизга маълум бўлган аччиқтош тўқимага буриштирувчи таъсир қилиб, ўзгарган тўқимани қуритади, лидокаин эса оғриқсизлантирувчи таъсир кўрстади. Таркибидаги А ва Е витамини тўқима эпителизациясини тиклайди. Болаларни қизиқтирадиган ва қўлланилишга қулай бўлган комплекс мусиқали шприц. Оддий шприцлардан фарқ қилиб, ичида яллиғланишга қарши даволовчи гель сақлаб, кўриниши жиҳатидан болани қизиқтирибгина қолмай, балки уни тинчлантиради. Бу комплекс шприц мураккаб конструкцияга эга бўлиб, ичида табиий маҳсулотлардан олинган гель таркибли ҳисобланади. Шприц ён томонидаги тугмани босганда беихтиёр мусиқа чалиниб, гель чиқарилади ва оғзидаги яралар сабаб йиғлаётган бола жонига оро бўлади, сабаби оғриқ ҳиссиёти оқибатида бола оғзини очолмайди, кўлига бу мусиқали шприц тутқазилганда, бола тинчланади ва хурсанд бўлади. Унинг ичидаги гелни оғиз бўшлиғи шиллик қаватига суртилганда, оғриқ тўхтаб, яралар соғайишига (эпителизациясига) олиб келади. Бу гель таркибидаги табиий моддалар оғизга муссафо ва ширин таъм бериб болани овқатдан бош тортишларини олдини олади. Ушбу гелдан нафақат болалар, балки оғиз бўшлиғида яллиғланиши бор турли ёшдаги одамлар фойдаланса бўлади. Гель таркибидаги субстратлар оғиз бўшлиғи шиллик қавати иммунитетини ошириш, зарарланган тўқимага маҳаллий таъсир қилиб, эпителий тўқимасини қайта тиклаш, зарарланган тўқима соҳасини оғриқсизлантириш, жароҳат жойидаги қизариш, шиш, пуфакча ва афталардан даволайди.

Натижада бола яхши сўзлаша олади, овқатланишда қийинчилик сезмайди, тунги уйқуси яхшиланади. Гель таркибидаги ромашка экстракти яллиғланишга ижобий таъсир қилади, қадимдан бизга маълум бўлган аччиқтош тўқимага буриштирувчи таъсир қилиб, ўзгарган тўқимани қуритади, лидокаин эса оғриқсизлантирувчи таъсир кўрстади. Таркибидаги А ва Е витамини тўқима эпителизациясини тиклайди ва бунда даволаш оддий, тез ва самарали амалга оширилади.

Хулоса. Шундай қилиб, юқоридагилардан хулоса қилишимиз мумкинки, илмий тадқиқотнинг тақдим этилган йўналиши, яъни периодонт ва оғиз шиллик қаватининг яллиғланиш касалликларини олдини олиш ва даволаш учун жел шаклида юмшоқ дозалаш шаклини асослаш ва ишлаб чиқиш муҳим аҳамиятга эга.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Inoyatov A. Sh. Rakhmatova D. S., Kamalova F. R., Afakova M. Sh. Improving the prevention and treatment of dental caries in children // Тиббиётда янги кун. – Бухоро. 2019. – N. 3 (27). – С. 18-20. (14.00.00; N. 22).

2. Инояттов А. Ш., Рахматова Д. С., Камалова Ф. Р., Афакова М. Ш. Совершенствование профилактики кариеса зубов у детей // Тиббиётда янги кун. – Бухоро. 2019. – N. 3 (27). – С. 99- 102. (14.00.00; N. 22).
3. Inoyatov A. Sh., Rakhmatova D. S., Ismoilov I. I. In the treatment of caries disease and in the profilactics of this disease, the application of the capsule of tooth washing “Aerodent” // World journal of pharmaceutical research. – India, 2020. – N. 9 (4). – С. 48-52. (Impact factor 8.084)
4. Инояттов А. Ш., Рахматова Д. С. Совершенствование профилактики и лечения кариеса зубов у детей // Тиббиётда янги кун. – Бухоро, 2020. – N. .3 (30). – С. 371-374. (14.00.00; N. 22).
5. Rakhmatova D. S., Xojjiyev D. Y. Modern concepts of the causes of development, prevention and principles of treatment of dental caries in children //American Journal of Medicine and Medical Sciences. – America, 2020. – Т. 10. – N. 11. – С. 908-910 (14.00.00, N 2).
6. Rakhmatova D. S. Invention of a New Means" Aerodent” for the Primary Prevention of Dental Caries in Children //Middle European Scientific Bulletin. – Chexia, 2021. – Т. 13. – С. 212-215. (Impact factor 7.8)
7. Rakhmatova D. S. Modern concepts of the causes of development, prevention and principles of treatment of dental caries in children //European Journal of Molecular & Clinical Medicine. – India, 2021. – Т. 8. N. 1. – С. 1477-1482. (Scopus Q3).
8. Воложин А.И. Терапевтическая стоматология. Ч. 2. Болезни пародонта / Под ред. Г.М. Барера. - М.: 2008. - С. 18-33.
9. Лукиных Л.М. Болезни пародонта. Клиника, диагностика, лечение и профилактика. - Н. Новгород: НГМА. - 2015. - 322 с.
10. Mitchell D., Mitchell L. Oxford handbook of clinical dentistry. - Oxford University Press. - 2019. - 804 p.